

ΣΤΕ 1454/2008

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Γ΄

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 20 Σεπτεμβρίου 2007, με την εξής σύνθεση: Ν. Σακελλαρίου, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος που είχε κώλυμα, Α. Καραμιχαλέλης, Γ. Τσιμέκας, Σύμβουλοι, Δ. Μακρής, Μ. Σταματοπούλου, Πάρεδροι. Γραμματέας η Δ. Μουζάκη, Γραμματέας του Γ΄ Τμήματος.

Για να δικάσει την από 27 Δεκεμβρίου 2006 αίτηση:

της....., κατοίκου Αίπειας Μεσσηνίας, η οποία παρέστη με τους δικηγόρους : 1) Γεώργιο Σωτηρέλη (Α.Μ. 13849) και 2) Παν. Δημητρόπουλο (Α.Μ. 17778) που τους διόρισε στο ακροατήριο,

κατά των : 1) ..... , 2)..... , 3) ..... , οι οποίοι παρέστησαν με το δικηγόρο Πολυχρόνη Θωμόπουλο (Α.Μ. 5268) που τον διόρισαν στο ακροατήριο, 4) έως και 18) ..... , όλων κατοίκων Αίπειας Μεσσηνίας, οι οποίοι δεν παρέστησαν.

Με την αίτηση αυτή η αναιρεσείουσα επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ` αριθμ. 239/2006 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Καλαμάτας.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Παρέδρου Δ. Μακρή.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξουσίους της αναιρεσείουσας, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους αναιρέσεως και ζήτησαν να γίνει δεκτή η αίτηση, και τον πληρεξούσιο των αναιρεσιβλήτων που παρέστησαν, ο οποίος ζήτησε την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως έχει καταβληθεί το απαιτούμενο από τον νόμο παράβολο (2449900-2/2006 ειδικά έντυπα παραβόλου).

2. Επειδή με την υπό κρίσιν αίτησιν ζητείται, η αναίρεση της 239/2006 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Καλαμάτας, με την οποία έγιναν εν μέρει δεκτές ένσταση της ήδη αναιρεσείουσας, υποψήφιας δημάρχου του Δήμου νομού Μεσσηνίας με τον συνδυασμό «.....» κατά τις δημοτικές εκλογές της 15ης Οκτωβρίου 2006, που εστρέφετο κατά του ήδη αναιρεσίβλητου, υποψήφιου επίσης δημάρχου με τον συνδυασμό «.....» που πλειοψήφησε κατά τις ίδιες εκλογές, καθώς και αντένσταση του αναιρεσίβλητου κατά της αναιρεσείουσας. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση μεταρρυθμίσθηκε ο πίνακας αποτελεσμάτων των εκλογών αυτών ως προς τον συνολικό αριθμό των εγκύρων ψηφοδελτίων όλων των

εκλογικών τμημάτων του εν λόγω Δήμου και ως προς τον αριθμό των εγκύρων ψηφοδελτίων που έλαβαν οι ως άνω συνδυασμοί και ανακηρύχθηκε ο συνδυασμός του ήδη αναιρεσίβλητου ως επιτυχών συνδυασμός και ο ίδιος ως δήμαρχος, ο δε συνδυασμός της ήδη αναιρεσείουσας ως επιλαχών συνδυασμός.

3. Επειδή η υπόθεση εισάγεται προς συζήτηση μετά την 1462/2007 απόφαση του Τμήματος, με την οποία κηρύχθηκε απαράδεκτη η συζήτηση της υποθέσεως και ορίσθηκε νέα δικάσιμος, προκειμένου να διενεργηθεί με επιμέλεια της Γραμματείας του Δικαστηρίου νόμιμη κοινοποίηση στην μη παραστάσα τότε αναιρεσίβλητη ..... αντιγράφου της κρινομένης αιτήσεως αναιρέσεως και της ως άνω προδικαστικής αποφάσεως, στους δε υπολοίπους διαδίκους αντιγράφου της προδικαστικής αυτής αποφάσεως.

4. Επειδή όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας (βλ. τις από 21.5.2007, 23.5.2007, 29.5.2007, 25.5.2007 εκθέσεις επιδόσεως), κοινοποιήθηκαν κατά τα οριζόμενα με την 1462/2007 απόφαση του Δικαστηρίου, νομίμως και εμπροθέσμως αντίγραφα της προδικαστικής αυτής αποφάσεως ..... , καθώς και αντίγραφα της κρινομένης αιτήσεως αναιρέσεως και της ως άνω προδικαστικής αποφάσεως στην δέκατη όγδοη (18η) αναιρεσίβλητη ... . Συνεπώς, νομίμως συζητήθηκε η κρινόμενη αίτηση, παρά την απουσία αυτών των αναιρεσίβλητων.

5. Επειδή εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, κατά τις εκλογές της 15ης Οκτωβρίου 2006, με βάση την 240/19.10.2006 πράξη του Προέδρου Πρωτοδικών Καλαμάτας, σε σύνολο 2.333 έγκυρων ψηφοδελτίων, ο καταταγείς πρώτος συνδυασμός του αναιρεσίβλητου «.....» συγκέντρωσε 1.176 ψήφους, ο δε καταταγείς δεύτερος συνδυασμός της αναιρεσείουσας «.....» συγκέντρωσε 1.157 ψήφους, με βάση δε τα αποτελέσματα αυτά ο συνδυασμός του αναιρεσίβλητου αναδείχθηκε επιτυχών κατά τις εν λόγω δημοτικές εκλογές. Τελικά, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έγιναν εν μέρει δεκτές η ένσταση και η αντένσταση, που ασκήθηκαν και το εκλογικό αποτέλεσμα διαμορφώθηκε ως εξής: σε σύνολο 2.322 έγκυρων ψηφοδελτίων α. ο συνδυασμός του αναιρεσίβλητου «.....» συγκέντρωσε 1.166 ψήφους, θεωρήθηκε επιτυχών και εκλέχθηκε ως δήμαρχος του οικείου Δήμου ο επικεφαλής του αναιρεσίβλητου και β. ο συνδυασμός της αναιρεσείουσας «.....» συγκέντρωσε 1.156 ψήφους.

6. Επειδή ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 3463/2006 (φ. 114/8.6.2006) ορίζει στο άρθρο 25 παράγραφος 1 ότι:

«Δικαίωμα να εκλέγουν τις δημοτικές ή κοινοτικές αρχές έχουν όλοι οι δημότες του Δήμου ή της Κοινότητας. Δικαίωμα να εκλέγουν τις δημοτικές ή κοινοτικές αρχές έχουν επίσης οι πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία ... », στο άρθρο 26 παράγραφος 1 ότι: «Το εκλογικό δικαίωμα ασκούν μόνο όσοι είναι γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους του Δήμου ή της Κοινότητας, κατά τις ειδικότερες διατάξεις της νομοθεσίας ... », στο άρθρο 27 παράγραφος 1 ότι: «Οι εκλογικοί κατάλογοι, που ισχύουν για τις βουλευτικές εκλογές, ισχύουν και για τις εκλογές των δημοτικών και κοινοτικών αρχών ... με παράλληλη τήρηση των διατάξεων για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν από πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και στο άρθρο 49 παράγραφος 1 ότι: «Οι διατάξεις της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών

εφαρμόζονται αναλόγως και κατά τη διενέργεια των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών για όσα θέματα δεν υφίσταται ειδική πρόβλεψη στις ρυθμίσεις του παρόντος». Εξ άλλου το Π.Δ. 351/2003 «Κωδικοποίηση σ' ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών» (φ. 316) ορίζει στο μεν άρθρο 7 παράγραφος 1 ότι: «Η εκλογή γίνεται σε κάθε δήμο ή κοινότητα μόνο με τους εκλογικούς καταλόγους που τηρούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και έχουν καταρτιστεί με βάση τα δημοτολόγια του οικείου δήμου ή κοινότητας», στο δε άρθρο 8 παράγραφοι 2 και 3 ότι: «2. Κάθε εκλογέας εγγράφεται μόνο στους εκλογικούς καταλόγους του δήμου ή της κοινότητας στα δημοτολόγια των οποίων είναι εγγεγραμμένος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού κώδικα. 3. Η εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους είναι υποχρεωτική. Καθένας εγγράφεται μόνο μία φορά σε ένα εκλογικό κατάλογο».

Περαιτέρω ο προϊστάμενος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Π.Δ. 410/1995, φ. 231), που ίσχυσε μέχρι τις 31.12.2006, όριζε στο άρθρο 17 ότι: «Κάθε Έλληνας υπήκοος είναι δημότης ενός δήμου ή μιας κοινότητας», στο άρθρο 18 παράγραφοι 8 και 9 ότι: «8. Ο ενήλικος ή ο έγγαμος μπορεί με αίτησή του μετά από μία διετία να γίνει δημότης σε κάποιο δήμο ή κοινότητα όταν αποκτά εκεί κατοικία ... 9. Δεν απαιτείται η προϋπόθεση της διετούς κατοικίας για τη μεταδημοτέυση: α) του ενός των συζύγων για να αποκτήσει τη δημοτικότητα του άλλου. β) των πρώην συζύγων λόγω λύσεως του γάμου για να αποκτήσουν τη δημοτικότητα που είχαν πριν από το γάμο. γ) του ενήλικου προκειμένου να αποκτήσει την αρχική δημοτικότητα που είχε ο ίδιος ή οι γονείς του. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται για μία μόνο φορά», στο άρθρο 21 ότι: «Η απόκτηση νέας δημοτικότητας δήμου ή κοινότητας συνεπάγεται την απώλεια της προηγούμενης δημοτικότητας» και στο άρθρο 22 παράγραφος 1 ότι: «Σε κάθε δήμο και κοινότητα τηρείται δημοτολόγιο». Επίσης στο άρθρο 4 παράγραφος 5 του Ν. 2647/1998 (φ. 237) ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι η βεβαίωση μόνιμης κατοικίας, όπου απαιτείται, χορηγείται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας, ενώ, ήδη, το άρθρο αυτό, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 13 παράγραφος 3 του Ν. 3242/2004 (φ. 102), ορίζει ότι: «Η ιδιότητα μόνιμου κατοίκου, όπου αυτή απαιτείται, βεβαιώνεται από τον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας. Η οικεία βεβαίωση χορηγείται εφόσον προκύπτει πραγματική εγκατάσταση στο δήμο ή στην κοινότητα ... ». Τέλος, η έκδοση των πράξεων μεταδημοτέυσεως λαμβάνει δημοσιότητα, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 του Π.Δ. 351/2003, σε ιδιαίτερες καταστάσεις που συντάσσονται από τον Δήμαρχο ή τον Πρόεδρο της Κοινότητας κάθε ημερολογιακό δίμηνο περιλαμβάνονται όλες οι μεταβολές που έχουν επέλθει στα δημοτολόγια λόγω θανάτου, μεταδημοτέυσεως, διορθώσεως στοιχείων εγγραφής και αποκτήσεως ή απώλειας της ελληνικής ιθαγενείας, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 1 του ίδιου Π.Δ., οι καταστάσεις αυτές αναρτώνται στο δημοτικό ή κοινοτικό κατάστημα από της 1ης μέχρι της 10ης του επόμενου μήνα μετά από την λήξη του διμήνου.

7. Επειδή στο άρθρο 258 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2717/1999, φ. 97) ορίζεται ότι : «Κατά την εκδίκαση της ένστασης το δικαστήριο μπορεί να κρίνει παρεμπιπτόντως ζητήματα που αφορούν τη νομιμότητα ... και των προπαρασκευαστικών της εκλογής πράξεων (εγγραφή, μετεγγραφή ή διαγραφή εκλογέα στους ή από τους εκλογικούς καταλόγους, διόρθωση στοιχείων του που περιλαμβάνονται σε αυτούς κ.τ.τ.) εφ' όσον, σε κάθε περίπτωση, η νομιμότητα αυτή δεν έχει κριθεί με δύναμη δεδουλευμένου». Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με την διάταξη του άρθρου 249 παράγραφος 1 εδάφιο α' του ίδιου Κώδικα, που ορίζει ότι: «Λόγους ένστασης

μπορούν να θεμελιώσουν: α) οι παραβάσεις του νόμου κατά τη διεξαγωγή της εκλογής ... » και την διάταξη του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 251 του ίδιου Κώδικα, που ορίζει ότι το δικόγραφο της ενστάσεως « ... πρέπει να περιέχει σαφείς και συγκεκριμένους λόγους ... », κατά την εκδίκαση της ενστάσεως το δικαστήριο, κατόπιν προβολής σχετικού λόγου, ελέγχει παρεμπιπτόντως και πράξεις μεταδημοτεύσεως, δυνάμει των οποίων ενεγράφησαν στους εκλογικούς καταλόγους και εψήφισαν στον συγκεκριμένο οργανισμό τοπικής αυτοδιοικήσεως εκλογείς, χωρίς να δεσμεύεται από το τεκμήριο νομιμότητας των πράξεων αυτών (πρβλ. ΑΕΔ 26/1994, ΣΤΕ 1273/1993 Ολομ., 1426/2004), εφ' όσον, όπως έχει κριθεί (ΣΤΕ 2037/2007 7μ.), ο ενιστάμενος αναφέρεται ονομαστικά σε μεταδημοτεύσαντες εκλογείς και προβάλλει, με σαφείς ισχυρισμούς, ότι οι πράξεις της μεταδημοτεύσεως τους είναι νομικώς πλημμελείς διότι ελλείπουν οι σχετικές αιτήσεις μεταδημοτεύσεως ή οι πράξεις οι οποίες, κατά τις οικείες διατάξεις, αποτελούν το νόμιμο έρεισμα της εγγραφής στο δημοτολόγιο (και, κατ' επέκταση, στον εκλογικό κατάλογο). Έτσι, σε περίπτωση μεταδημοτεύσεως, όπως συνάγεται από την αναφερθείσα διάταξη του άρθρου 258 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, το δικαστήριο ελέγχει αν η εγγραφή στο δημοτολόγιο του νέου οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως στηρίζεται σε αίτηση μεταδημοτεύσεως και σε βεβαίωση μόνιμης κατοικίας ή, επί μεταδημοτεύσεως συζύγων ή τέκνων, σε ληξιαρχική πράξη ή πιστοποιητικό οικογενειακής καταστάσεως. Δεν επεκτείνεται όμως ο παρεμπιπτόν δικαστικός έλεγχος σε περαιτέρω έρευνα της νομιμότητας της πράξεως βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας ή της ληξιαρχικής πράξεως ή πιστοποιητικού οικογενειακής καταστάσεως, στις οποίες στηρίχθηκε η πράξη μεταδημοτεύσεως. Η ερμηνεία αυτή της προαναφερθείσας διατάξεως του άρθρου 258 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας προς την κατεύθυνση του περιορισμού του παρεμπιπτόντος δικαστικού ελέγχου δικαιολογείται από την ανάγκη της ασφαλείας δικαίου και της ταχείας επιλύσεως, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, των εκλογικών διαφορών που αφορούν την ανάδειξη των αιρετών οργάνων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως. Άλλωστε η νομιμότητα των πράξεων μεταδημοτεύσεως και των συναφών πράξεων, όπως οι σχετικές πράξεις βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας, ελέγχεται ευθέως, από το Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά τον προσήκοντα χρόνο, κατόπιν ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως από κάθε ενδιαφερόμενο, όπως είναι και κάθε δημότης του οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως στο δημοτολόγιο του οποίου εγγράφεται αυτός που μεταδημοτεύει.

8. Επειδή εν προκειμένω η ήδη αναιρεσείουσα με την ένστασή της προέβαλε ότι κατά το χρονικό διάστημα 1.1.2006-30.6.2006 ενεγράφησαν στους οικείους εκλογικούς καταλόγους δέκα επτά (17) πρόσωπα (που αναφέρονται ονομαστικά, κατά δημοτικό διαμέρισμα και με αριθμό καταλόγου) λόγω μεταδημοτεύσεως, που δεν συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις του νόμου, κατά το άρθρο 279 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006, με αποτέλεσμα να αλλοιωθεί το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Η αναιρεσείουσα ισχυρίσθηκε με την ένστασή της ότι οι εκλογείς αυτοί δεν είχαν τις νόμιμες προϋποθέσεις, «ιδίως δεν είχαν μόνιμη κατοικία σε ένα από τα διαμερίσματα του δήμου Αίπειας και συνεπώς παρά τον νόμο συμπεριλήφθηκαν κατά το έτος 2006 στους εκλογικούς καταλόγους, όπως μπορεί να κριθεί παρεμπιπτόντως σύμφωνα με το άρθρο 258 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας». Η αναιρεσείουσα ανέφερε επίσης στην ένστασή της ότι εκκρεμούσε αίτησή της προς τον οικείο δήμο με την οποία ζητούσε τα στοιχεία και δικαιολογητικά εγγραφής αυτών αναλυτικά, αλλά μέχρι εκείνη την στιγμή ο δήμος σιωπούσε και ηρνείτο να της παραδώσει τα αιτηθέντα, ιδίως τα στοιχεία που αποδεικνύουν την μόνιμη κατοικία των εν λόγω ψηφοφόρων και για τον λόγο αυτόν ζητούσε να δοθεί σχετική διαταγή σύμφωνα με το άρθρο 253 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο απέρριψε τον αναφερθέντα λόγο της ενστάσεως ως αόριστο

σύμφωνα με το άρθρο 251 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, με την αιτιολογία ότι η ήδη αναιρεσείουσα δεν προέβαλε με την ένστασή της με σαφείς ισχυρισμούς ότι οι πράξεις της μεταδημοτεύσεως των εκλογών αυτών είναι νομικώς πλημμελείς για συγκεκριμένους λόγους, η δε απλή αναφορά της μη συνδρομής των νομίμων προϋποθέσεων και ιδίως της μόνιμης κατοικίας για διετία δεν είναι επαρκής, αλλά έπρεπε να προσδιορίζονται για κάθε περίπτωση μεταδημοτεύσεως εκλογέα τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά και στοιχεία που συνιστούν την πλημμέλεια της μεταδημοτεύσεως, και ότι το απαράδεκτο προβολής του λόγου αυτού της ενστάσεως δεν μπορεί να θεραπευθεί με το νομοτύπως κατατεθέν υπόμνημα. Επί πλέον με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκε το αίτημα εξετάσεως μαρτύρων, αφού το αίτημα αφορούσε ισχυρισμό που ως αόριστος είναι ανεπίδεκτος δικαστικής εκτιμήσεως. Ήδη με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως προβάλλεται ότι με την ένσταση είχε προβληθεί ο λόγος ότι οι κατονομαζόμενοι εκλογείς δεν είχαν μόνιμη κατοικία για διετία στα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Αίπειας κατά τον χρόνο της μεταδημοτεύσεως, όπως απαιτείται από τις διατάξεις των άρθρων 18 παράγραφος 8 του Π.Δ. 410/1995 και 15 παράγραφος 7 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006, και δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις του άρθρου 279 του τελευταίου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, με την έννοια ότι δεν προσκόμισαν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά (εκκαθαριστικά ή λογαριασμούς ΔΕΚΟ) για την απόδειξη της μόνιμης κατοικίας τους στην περιοχή, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αόριστη η προβολή του ισχυρισμού ότι τα αναφερθέντα πρόσωπα δεν ήταν κάτοικοι της Αίπειας κατά τον χρόνο της μεταδημοτεύσεώς τους και ότι για τον ισχυρισμό δεν ήταν αναγκαία η προσκόμιση ειδικότερων αποδεικτικών στοιχείων με το δικόγραφο της ενστάσεως για την συνδρομή της διετούς κατοικίας των εκλογέων. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με τα προαναφερθέντα το Διοικητικό Πρωτοδικείο, ορθώς αν και με διαφορετική αιτιολογία, απέρριψε τον επίμαχο λόγο ενστάσεως με τον οποίο αμφισβητήθηκε η προβλεπόμενη προϋπόθεση της μόνιμης κατοικίας για την διενέργεια μεταδημοτεύσεως, διότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, οι σχετικοί ισχυρισμοί της ενστάσεως δεν έχρηζαν ειδικότερης απαντήσεως, ως απαράδεκτοι, αφού το δικάσαν δικαστήριο δεν είχε κατά τον νόμο την δυνατότητα παρεμπίπτοντος ελέγχου της συνδρομής της προβλεπόμενης από τον νόμο προϋποθέσεως για την μεταδημοτέυση που αφορά την μόνιμη κατοικία για διετία στον οικείο οργανισμό τοπικής αυτοδιοικήσεως. Κατά συνέπεια, ορθώς τελικώς απορρίφθηκε ο λόγος αυτός της ενστάσεως, πρέπει, δε, ως εκ τούτου, να απορριφθούν ως αλυσιτελώς προβαλλόμενοι οι προαναφερθέντες λόγοι αναιρέσεως με τους οποίους πλήρως η αιτιολογία αυτή (ΣΤΕ 2037/2007 7μ.).

9. Επειδή η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο Ζ της από 7.2.1992 Συνθήκης του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2077/1992 (φ. 136), με το άρθρο 8 παράγραφος 1 θεσπίζει «ιθαγένεια της Ένωσης» και ορίζει ότι:

«Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους». Περαιτέρω, η ίδια Συνθήκη ορίζει στο μεν άρθρο 8 Α παράγραφος 1 ότι: «Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών ... », στο δε άρθρο 8 Β παράγραφος 1 ότι:

«Κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Το δικαίωμα αυτό ασκείται με την επιφύλαξη των λεπτομερέστερων διατάξεων που θα θεσπίσει, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1994, το

Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι διατάξεις αυτές μπορούν να προβλέπουν παρεκκλίσεις όταν αυτό δικαιολογείται λόγω ειδικών προβλημάτων σε ένα κράτος μέλος». (Ήδη τα άρθρα 8, 8 Α και 8 Β της εν λόγω Συνθήκης αναριθμήθηκαν ως άρθρα 17, 18 και 19 αντιστοίχως, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 και το οικείο παράρτημα της από 2.10.1997 Συνθήκης του Άμστερνταμ, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2691/1999, φ. 47). Κατ' επίκληση των διατάξεων αυτών της Συνθήκης εκδόθηκε η Οδηγία 94/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 «Περί των λεπτομερών κανόνων άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι» (L 368/31.12.1994). Οι διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας μεταφέρθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το Π.Δ. 133/1997 (φ. 121), το οποίο στην συνέχεια τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 164/1997 (φ. 145), το Π.Δ. 320/1999 (φ. 305) και το Π.Δ. 130/2002 (φ. 107). Τέλος στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006, ορίσθηκε ότι: «1. Δικαίωμα να εκλέγουν τις δημοτικές ή κοινοτικές αρχές έχουν όλοι οι δημότες του Δήμου ή της Κοινότητας. Δικαίωμα να εκλέγουν τις δημοτικές ή κοινοτικές αρχές έχουν επίσης οι πολίτες των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους σύμφωνα με την κειμένη νομοθεσία». Όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 122/2008 7μ.) οι διατάξεις του Ν. 2623/1998 (φ. 139) για την αυτεπάγγελτη σύνταξη των εκλογικών καταλόγων βάσει των στοιχείων των δημοτολογίων των δήμων και κοινοτήτων της Χώρας, δεν είναι δυνατόν να έχουν εφαρμογή και για την σύνταξη των ειδικών εκλογικών καταλόγων στους οποίους εγγράφονται, σύμφωνα με το Π.Δ. 133/1997, οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως που χωρίς να έχουν την ελληνική ιθαγένεια κατοικούν εντός της Ελληνικής Επικράτειας, δεδομένου ότι στα δημοτολόγια των δήμων και κοινοτήτων της Χώρας εγγράφονται μόνον οι Έλληνες πολίτες (βλ. άρθρα 17 και 18 του Π.Δ. 410/1995, φ. 231, ήδη άρθρα 14 και 15 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006). Συνεπώς, το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοικήσεως και Αποκεντρώσεως εξακολουθεί να εγγράφει στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους του Π.Δ. 133/1997 μόνον τους ενδιαφερομένους που υποβάλλουν σχετική αίτηση, συνοδευόμενη από τα δικαιολογητικά που αποδεικνύουν ότι συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις εγγραφής επί τη βάσει όχι της νομοθεσίας περί εκλογής βουλευτών, η οποία έχει πλέον καταργήσει το σύστημα συντάξεως εκλογικών καταλόγων κατόπιν υποβολής αιτήσεων και συνυποβολής δικαιολογητικών, αλλά άλλων διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας.

Η προβλεπόμενη στην διάταξη του άρθρου 4 παράγραφος 5 του Ν. 2647/1998 (φ. 237), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 13 παρ. 3 του Ν. 3242/2004 (φ. 102), βεβαίωση του οικείου δημάρχου ή προέδρου κοινότητας συνιστά δικαιολογητικό, το οποίο πρέπει απαραίτητως να συνυποβάλλεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοικήσεως και Αποκεντρώσεως με την αίτηση για την εγγραφή στον ειδικό εκλογικό κατάλογο του Π.Δ. 133/1997, προκειμένου να αποδεικνύεται ότι ο ενδιαφερόμενος πολίτης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, που δεν είναι Έλληνας πολίτης, έχει εκλογικό δικαίωμα για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων συγκεκριμένου δήμου ή κοινότητας της Ελληνικής Επικράτειας, διότι εκεί έχει πράγματι εγκατασταθεί σε κατοικία την οποία έχει καταστήσει κέντρο των βιοτικών δραστηριοτήτων του. Συνεπώς, η εγγραφή στον ειδικό εκλογικό του Π.Δ. 133/1997 κατόπιν υποβολής αιτήσεως ενδιαφερομένου που δεν συνοδεύεται από το προαναφερθέν δικαιολογητικό, έχει νομική πλημμέλεια που δύναται να ελεγχθεί ακόμη και παρεμπιπτόντως κατά την εκδίκαση εκλογικής ενστάσεως, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 258 του

Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, εφ' όσον ο ενιστάμενος προβάλλει σχετικό λόγο ενστάσεως. Τέλος, ο ενδιαφερόμενος να εγγραφεί στον ειδικό εκλογικό κατάλογο βάσει των διατάξεων του Π.Δ. 133/1997, δεν οφείλει να αποδείξει ότι έχει συμπληρωθεί διετία από την εγκατάστασή του σε κατοικία εντός του οικείου δήμου ή κοινότητας, διότι η πρόσθετη αυτή προϋπόθεση, η οποία αρχικώς προεβλέπετο στην σχετική διάταξη του άρθρου 3 παράγραφος 4 εδάφιο α' του Π.Δ. 133/1997, έπαυσε να απαιτείται μετά την αντικατάσταση της διατάξεως αυτής με την διάταξη του άρθρου μόνου παράγραφος 3 του Π.Δ. 320/1999. Εν προκειμένω, η ήδη αναιρεσείουσα, με την ένστασή της σε συνδυασμό με το υπόμνημα που κατέθεσε ενώπιον του δικάσαντος Διοικητικού Πρωτοδικείου, προέβαλε ότι συγκεκριμένοι κατονομαζόμενοι είκοσι τρεις (23) εκλογείς της περιοχής, αλλοδαποί - πολίτες κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με ειδική αναφορά του δημοτικού διαμερίσματος, του εκλογικού τμήματος και του αριθμού καταλόγου τους, ενεγράφησαν στους οικείους εκλογικούς καταλόγους παρανόμως, χωρίς να έχουν μόνιμη κατοικία στην περιοχή του οικείου Δήμου κατά τις διατάξεις των Π.Δ. 133/1997 (άρθρο 3 παράγραφος 4), 320/1999, 130/2002. Το δικάσαν Διοικητικό Πρωτοδικείο απέρριψε τον λόγο αυτόν ως στηριζόμενο σε εσφαλμένη νομική προϋπόθεση, με την αιτιολογία ότι η προϋπόθεση της μόνιμης κατοικίας και δη της διευτούς, θεσπίσθηκε αρχικώς με το Π.Δ. 133/1997, πλην όμως καταργήθηκε από την 1.1.2000 σύμφωνα με το Π.Δ. 320/1999 και έκτοτε οι προϋποθέσεις εγγραφής των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως στους εκλογικούς καταλόγους στην Ελλάδα (όπως και σε κάθε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως) είναι οι ίδιες με αυτές που ισχύουν για τους πολίτες της (όπως ορίζει η σχετική Οδηγία 94/80/EK). Απαιτείται δηλαδή η υποβολή αιτήσεως στην οποία δηλώνεται η επιθυμία για άσκηση του εκλογικού δικαιώματος κατά τις εκλογές στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως ή (και) για τις εκλογές του ευρωκοινοβουλίου και αντιστοίχως να δηλώνεται η επιθυμία για εγγραφή στους σχετικούς εκλογικούς καταλόγους του δήμου, που δηλώνεται ως κατοικία του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει το μόνιμο της κατοικίας του, όπως ακριβώς εγγράφεται το πρώτον σε εκλογικούς καταλόγους ο ενήλικας Έλληνας πολίτης, και όλως επικουρικώς με την αιτιολογία ότι κατά τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου ερμηνευόμενες υπό το πνεύμα της αναφερθείσας Οδηγίας, ο πολίτης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως δεν μπορεί να στερηθεί την άσκηση του εκλογικού του δικαιώματος παρά μόνον στην περίπτωση κατά την οποία έχει στερηθεί το δικαίωμα αυτό στο κράτος-μέλος της καταγωγής του. Με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως προβάλλεται ότι εσφαλμένα το δικάσαν Διοικητικό Πρωτοδικείο απέρριψε τον πιο πάνω λόγο της ενστάσεως, αφού κατά τις διατάξεις των Π.Δ. 133/1997, 320/1999, 130/2002, του άρθρου 10 εδάφιο γ' του Π.Δ. 92/1994 και της Οδηγίας 94/80/EK, αλλά και του άρθρου 15 του Ν. 3463/2006, η προϋπόθεση της υπάρξεως κατοικίας του αλλοδαπού - πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως πρέπει να συντρέχει κατά τον χρόνο της εγγραφής στον εκλογικό κατάλογο χωρίς μόνον να απαιτείται η συνδρομή της προϋποθέσεως της διετίας. Εν όψει των προαναφερθέντων η ήδη αναιρεσείουσα προέβαλε με την ένστασή της σαφείς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 251 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σχετικά με την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από καθέναν από τους φερομένους ως παρανόμως εγγραφέντες στον ειδικό εκλογικό κατάλογο πολίτες κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με μνεία του ονόματός του, του δημοτικού διαμερίσματος, του εκλογικού τμήματος και του αριθμού καταλόγου του, δηλαδή του αριθμού του σχετικού ειδικού καταλόγου, και ως εκ τούτου το δικάσαν δικαστήριο της ουσίας μπορούσε δικονομικά να ελέγξει την βασιμότητα του λόγου με βάση όλα τα στοιχεία της εκλογικής διαδικασίας που ευρίσκοντο στην διάθεσή του, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 253 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (βλ. ΣτΕ 94, 89/2004). Συνεπώς είναι αβάσιμα τα προβαλλόμενα με το

υπόμνημα του αναιρεσίβλητου περί αοριστίας του λόγου αυτού της ενστάσεως. Περαιτέρω, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, το δικαίωμα του εκλέγειν κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές κατοχυρώνεται για τους αλλοδαπούς πολίτες κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την προϋπόθεση ότι αυτοί έχουν στην περιοχή συγκεκριμένου οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως της Ελληνικής Επικράτειας πράγματι κατοικία, δηλαδή το κέντρο των βιοτικών δραστηριοτήτων τους, με την συνυποβολή με την αίτηση εγγραφής τους στον ειδικό εκλογικό κατάλογο του προβλεπομένου δικαιολογητικού. Συνεπώς, εσφαλμένα το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αυτό της ενστάσεως ως αβάσιμο με την αιτιολογία ότι κατά τις σχετικές διατάξεις δεν απαιτείται η συνδρομή της προϋποθέσεως της μόνιμης κατοικίας στην Ελλάδα για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν από αλλοδαπό πολίτη κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου ο αντίστοιχος λόγος αναιρέσεως είναι βάσιμος και πρέπει να γίνει δεκτός.

10. Επειδή στην παράγραφο 1 του άρθρου 49 του ισχύοντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων ορίζεται ότι: «Οι διατάξεις της νομοθεσίας για την εκλογή των βουλευτών εφαρμόζονται αναλόγως και κατά τη διενέργεια των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών για όσα θέματα δεν υφίσταται ειδική πρόβλεψη στις ρυθμίσεις του παρόντος». Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, στις δημοτικές εκλογές εφαρμόζονται μεταξύ άλλων οι διατάξεις των άρθρων 58 ("διορισμός εφορευτικών επιτροπών"), 61 ("καθήκοντα εφορευτικών επιτροπών"), 82 ("προσέλευση ψηφοφόρων και αναγνώριση της ταυτότητας αυτών"), 83 ("τρόπος ψηφοφορίας") και 84 ("πρωτόκολλο ψηφοφορίας") του Π.Δ. 351/2003 "Κωδικοποίηση σ` ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών". Πιο συγκεκριμένα το Π.Δ. 351/2003 ορίζει στο άρθρο 58 (άρθρο 51 του Π.Δ. 55/1999) ότι: «1. Ψηφοφορία γίνεται ενώπιον εφορευτικών επιτροπών. 2. Σε κάθε εκλογικό τμήμα ορίζεται εφορευτική επιτροπή που αποτελείται από τον αντιπρόσωπο της δικαστικής αρχής ως πρόεδρο και τέσσερα μέλη που αναπληρώνονται από ισάριθμα αναπληρωματικά. 3. ...», στο άρθρο 61 (άρθρο 54 του Π.Δ. 55/1999) ότι: «1. Η επιτροπή που καταρτίστηκε σύμφωνα με τις πιο πάνω διατάξεις διευθύνει την εκλογή και τηρεί τα εξής βιβλία: α) βιβλίο πρακτικών, β) πρωτόκολλο ψηφοφορίας και γ) βιβλίο διαλογής ψήφων. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι δυνατή η απλούστευση, ενοποίηση ή η κατάργηση ορισμένων βιβλίων ή στοιχείων. 2. Η επιτροπή αποφασίζει κατά πλειοψηφία. Σε ισοψηφία νικάει η ψήφος του προέδρου», στο άρθρο 82 (άρθρο 75 του Π.Δ. 55/1999 και άρθρο 5 παράγραφος 31 του Ν. 2623/1998) ότι: «1. Οι εκλογείς προσέρχονται στο κατάστημα της ψηφοφορίας και παρουσιάζονται στην εφορευτική επιτροπή, η οποία αναγνωρίζει την ταυτότητά τους και επαληθεύει την εγγραφή τους στον εκλογικό κατάλογο.

Οι εκλογείς μπαίνουν στο κατάστημα της ψηφοφορίας ένας ένας ή σε μικρές ολιγάριθμες ομάδες, με τη σειρά της προσέλευσής τους και όπως ειδικότερα καθορίζει κάθε εφορευτική επιτροπή. 2. Η αναγνώριση των εκλογέων, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, γίνεται με βάση την αστυνομική τους ταυτότητα, που προσκομίζουν στην εφορευτική επιτροπή. Αν δεν έχουν αστυνομική ταυτότητα, προσκομίζουν το διαβατήριό τους. Αν πρόκειται για στρατιωτικούς και γι` αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας, η αναγνώριση αυτών γίνεται με βάση τις στρατιωτικές ή άλλες υπηρεσιακές τους ταυτότητες», στο άρθρο 83 (άρθρο 76 του Π.Δ. 55/1999 και άρθρο 5 παράγραφος 32 του Ν.2623/1998) ότι: «1. Σε κάθε εκλογέα η εφορευτική επιτροπή δίνει ένα φάκελο με ειδικό γνώρισμα μονογραφημένο από τον αντιπρόσωπο της δικαστικής αρχής και σφραγισμένο με τη σφραγίδα της επιτροπής, καθώς και πλήρη σειρά έντυπων ψηφοδελτίων όλων των συνδυασμών και μεμονωμένων υποψηφίων. ... 2. Μετά ο εκλογέας οφείλει να αποσυρθεί στον

ξεχωριστό χώρο με τρόπο να μην τον βλέπουν και εκεί κλείνει μυστικά το ψηφοδέλτιο της εκλογής του μέσα στο φάκελο, που του έχει παραδοθεί. Στη συνέχεια κολλάει το φάκελο, επιστρέφει και το δείχνει στον πρόεδρο της εφορευτικής επιτροπής και στους άλλους που παρίστανται, ώστε να βεβαιωθεί ότι κρατάει ένα μόνο φάκελο με τη σφραγίδα της επιτροπής και ύστερα το ρίχνει με το χέρι του στην κάλη. 3. Εκλογείς, που από σωματική αδυναμία δεν μπορούν να κάνουν τα πιο πάνω, έχουν το δικαίωμα για το σκοπό αυτό να απευθυνθούν στον αντιπρόσωπο της δικαστικής αρχής ή σε μέλος της εφορευτικής επιτροπής, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να τους βοηθήσουν. 4. Απαγορεύεται στον εκλογέα να ρίξει το ψηφοδέλτιό του στην κάλη: α) αν αυτό δεν είναι μέσα στο φάκελο με το ειδικό γνώρισμα ή αν δεν έχει κλειστεί ο φάκελος και β) αν ο εκλογέας δεν αποσύρθηκε πρώτα στον ξεχωριστό χώρο, όπως ορίζει η παρ. 2 του άρθρου αυτού. 5. ... » και στο άρθρο 84 (άρθρο 77 του Π.Δ. 55/1999) ότι: «Για την ψηφοφορία τηρείται από την εφορευτική επιτροπή πρωτόκολλο αριθμημένο και μονογραφημένο από τη διοικητική αρχή, στο οποίο γράφονται οι εκλογείς που ψηφίζουν. Όταν τελειώσει η ψηφοφορία κλείνεται το πρωτόκολλο και υπογράφεται από τα μέλη της επιτροπής, τους υποψηφίους ή τους αντιπροσώπους ή τους αναπληρωτές τους και τον αντιπρόσωπο της δικαστικής αρχής». Κατά τις διατάξεις αυτές η τήρηση των προβλεπομένων βιβλίων και λοιπών εγγράφων (πρωτοκόλλου ψηφοφορίας, πρακτικών, βιβλίων διαλογής ψηφοδελτίων και σταυρών προτιμήσεως κλπ.) είναι υποχρεωτική για τις εφορευτικές επιτροπές, προκειμένου να αποδεικνύονται αυτά που συμβαίνουν κατά την διεξαγωγή της ψηφοφορίας και η έκβασή της. Τα στοιχεία, όμως, αυτά αλληλοσυμπληρώνονται, ως προς την απόδειξη που παρέχουν, με την έννοια ότι η μη τήρηση κάποιου από αυτά ή η πλημμελής τήρησή τους, όπως σε περίπτωση μη θέσεως των υπογραφών που προβλέπει ο νόμος, ακόμη δε και η απώλειά τους, δεν επιφέρει ακυρότητα και επανάληψη της εκλογής στα εκλογικά τμήματα, στα οποία έγιναν οι πλημμέλειες ή σημειώθηκαν οι ελλείψεις ή απώλειες, εκτός αν προβάλλεται και αποδεικνύεται από τον ενιστάμενο ότι το αποτέλεσμα που εμφανίστηκε από την εφορευτική επιτροπή είναι διαφορετικό από το πραγματικό (ΣΤΕ 2511/2003 - ΑΕΔ 525/1995, 46/1982).

Εν προκειμένω η ήδη αναιρεσείουσα με την ένστασή της προέβαλε ότι σε συγκεκριμένο εκλογικό τμήμα πέντε (5) κατονομαζόμενοι ψηφοφόροι, εγγεγραμμένοι στους οικείους εκλογικούς καταλόγους, δεν ψήφισαν οι ίδιοι, αλλά με την συμφωνία του δικαστικού αντιπροσώπου, αντί αυτών, ψήφισαν άλλα πρόσωπα, που επίσης κατονομάζονται στην ένσταση. Η αναιρεσείουσα με από 10.11.2006 αίτησή της προς το δικάσαν δικαστήριο πρότεινε να εξετασθούν ορισμένοι μάρτυρες προς απόδειξη του εν λόγω ισχυρισμού. Με την προσβαλλομένη απόφαση απορρίφθηκε ο λόγος αυτός ως αβάσιμος με την αιτιολογία ότι στο βιβλίο πρωτοκόλλου ψηφοφορίας, το οποίο δεν προσβλήθηκε ως πλαστό, αναφέρεται ότι οι συγκεκριμένοι εκλογείς άσκησαν αυτοπροσώπως το δικαίωμα του εκλέγειν, ενώ από τα πρακτικά και τα άλλα στοιχεία της εκλογής δεν προκύπτει ότι οι συγκεκριμένοι εκλογείς δεν ψήφισαν αυτοπροσώπως ούτε προβλήθηκε σχετική ένσταση, ενώ το Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι η χρήση του εξαιρετικού αποδεικτικού μέσου της εξετάσεως μαρτύρων δεν ήταν αναγκαία διότι το Δικαστήριο είχε σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση από τα ήδη υπάρχοντα αποδεικτικά μέσα (δηλαδή από τα στοιχεία της εκλογής). Με την κρινομένη αίτηση προβάλλεται ότι η προεκτεθείσα κρίση του δικάσαντος Διοικητικού Πρωτοδικείου δεν είναι πλήρως αιτιολογημένη και ότι το δικαστήριο της ουσίας θα έπρεπε να δεχθεί το αίτημα της εξετάσεως μαρτύρων καθώς αμφισβητείται η αλήθεια των βεβαιούμενων στο οικείο πρακτικό εκλογής και το σχετικό πρωτόκολλο ψηφοφορίας, αφού στην αντίθετη περίπτωση ο ενιστάμενος δεν έχει στην διάθεσή του τρόπο για να αμφισβητήσει ουσία τα βεβαιούμενα στα βιβλία αυτά της

ψηφοφορίας, τα οποία μάλιστα έχουν καταρτισθεί με την σύμπραξη του δικαστικού αντιπροσώπου. Η κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου ότι κατόπιν της εξετάσεως του πρωτοκόλλου ψηφοφορίας, σε συνδυασμό με τα πρακτικά και τα άλλα στοιχεία της εκλογής, σχημάτισε πλήρη δικανική πεποίθηση ότι οι κατονομασθέντες πέντε (5) ψηφοφόροι δεν ψήφισαν αυτοπροσώπως, όπως είχε ισχυρισθεί η αναιρεσείουσα, είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη (βλ. ΣτΕ 2511/2003). Περαιτέρω, απαραδέκτως αμφισβητείται με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως η περί των πραγμάτων κρίση του δικαστηρίου της ουσίας και η κρίση του για την επάρκεια των αποδείξεων και ειδικότερον προβάλλεται ότι το δικάσαν δικαστήριο όφειλε να ερευνήσει την ακρίβεια των βεβαιούμενων από τα στοιχεία της εκλογικής διαδικασίας, και να διατάξει την συμπλήρωση των αποδείξεων με την εξέταση μαρτύρων, αφού το άρθρο 257 παράγραφοι 2 και 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας προβλέπει ότι κατά την εκδίκαση των εκλογικών διαφορών η εξέταση μαρτύρων διενεργείται σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θεσπίζοντας σχετική ευχέρεια κι όχι υποχρέωση των δικαστηρίων της ουσίας, εφ' όσον το κρίνουν απαραίτητο για να μορφώσουν δικανική πεποίθηση (βλ. ΣτΕ 1557/2004 7μ., 2715/2003). Συνεπώς είναι απορριπτέα ως αβάσιμα, όλα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως.

11. Επειδή κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 44 και 45 του ισχύοντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, σημεία, λέξεις, στίγματα, φράσεις, σχισίματα, αναδιπλώσεις, κηλίδες, καθώς επίσης και σταυροί προτιμήσεως μπορεί να επιφέρουν ακυρότητα του ψηφοδελτίου, εάν θεωρηθεί ότι αποτελούν διακριτικά γνωρίσματα με τα οποία παραβιάζεται η συνταγματική αρχή της μυστικότητας της ψηφοφορίας, εάν δηλαδή κριθεί ότι η ύπαρξη των αναφερθέντων σημείων, στίγμάτων, σχισισμάτων κλπ. καταλείπει την δυνατότητα να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως ο εκλογέας που ψήφισε με το συγκεκριμένο ψηφοδέλτιο. Κατά την εκδίκαση των σχετικών με το κύρος των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, τα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια κρίνουν αν στην συγκεκριμένη περίπτωση τα αναφερθέντα σημεία αποτελούν ή όχι διακριτικά γνωρίσματα με βάση τον νόμο, τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εκάστοτε συνθήκες υπό τις οποίες τελεί ο εκλογέας, το είδος του σημείου, την θέση του, τον τρόπο χαράξεως και όταν πρόκειται για σταυρούς προτιμήσεως, το πάχος ή το χρώμα τους, προκειμένου να συναγάγουν αν το εκάστοτε αμφισβητούμενο σημείο έχει τεθεί τυχαία ή σκόπιμα (ΣτΕ 1566/2007, 1406/2007 7μ.). Όταν πρόκειται για σταυρό προτιμήσεως, εκτός από την θέση και τον τρόπο χαράξεως του σταυρού, εκτιμάται επιπροσθέτως το χρώμα του και το πάχος των γραμμών του. Σταυροί με απόχρωση κυανή ή μαύρη και με κανονικό σχήμα και πάχος γραμμών δεν αποτελούν σημεία που συνεπάγονται ακυρότητα του ψηφοδελτίου εκ μόνου του λόγου ότι δεν έχουν σημειωθεί με τον συνήθους χρήσεως στυλογράφο διαρκείας (ballpoint) αλλά με άλλο μέσο γραφής, όπως για παράδειγμα με στυλογράφο άλλου είδους (πένα, roller, μαρκαδόρο) ή με μολύβι, εφ' όσον πάντως κατά την ουσιαστική κρίση του διοικητικού πρωτοδικείου η επιλογή του μέσου γραφής από τον εκλογέα ήταν τυχαία και δεν έγινε με πρόθεση παραβιάσεως της μυστικότητας της ψηφοφορίας (ΣτΕ 1965/2007 7μ.). Τέλος η επί της ουσίας κρίση του διοικητικού δικαστηρίου περί διακριτικού γνωρίσματος, εφ' όσον εναρμονίζεται προς τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας, ως κρίση περί πραγμάτων, δεν υπόκειται, για τον λόγο αυτό, σε αναιρετικό έλεγχο (ΣτΕ 1566/2007, 1406/2007 7μ.).

12. Επειδή εν προκειμένω, η ήδη αναιρεσείουσα με την ένστασή της ζήτησε την ακύρωση δέκα οκτώ (18) ψηφοδελτίων του 30ου εκλογικού τμήματος του διαμερίσματος ..... του συνδυασμού του ήδη αναιρεσίβλητου ως φέροντα

διακριτικά σημεία που παραβιάζουν την μυστικότητα της ψηφοφορίας, και πιο συγκεκριμένα επειδή τα ψηφοδέλτια αυτά έφεραν μπλε στίγματα, αρκετά μεγάλα, από μελάνι στο κάτω αριστερό μέρος, και άρα, εφ' όσον δεν βεβαιώνεται από τον δικαστικό αντιπρόσωπο ότι έγινε από λάθος μετά το άνοιγμα των εκλογικών φακέλων, είναι εμφανές ότι πρόκειται για σημάδι αναγνωρίσεως που παραβιάζει την μυστικότητα της ψηφοφορίας. Το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε τον λόγο αυτό της ενστάσεως κατά το μέρος που αφορούσε το ψηφοδέλτιο 83 του αναφερθέντος 30ου εκλογικού τμήματος, ως απαράδεκτο ελλείπει εννόμου συμφέροντος, δεδομένου ότι από τον έλεγχο του ψηφοδελτίου αυτού, σε συνδυασμό με το βιβλίο καταμετρήσεως ψήφων προέκυψε ότι το ψηφοδέλτιο αυτό δεν έχει προσμετρηθεί στην εκλογική δύναμη του συνδυασμού του ήδη αναιρεσίβλητου. Με την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως δεν προβάλλεται ειδικός ισχυρισμός με τον οποίο να πλήσσει η κρίση αυτή του δικάσαντος δικαστηρίου. Περαιτέρω το Διοικητικό Πρωτοδικείο απέρριψε τον προαναφερθέντα λόγο κατά το μέρος που αφορούσε τα υπόλοιπα ψηφοδέλτια, κατ' εκτίμηση και των ισχυρισμών του αντενισταμένου, με την αιτιολογία ότι από τον έλεγχο των σχετικών ψηφοδελτίων προέκυψε ότι αυτά φέρουν σημάδια με μπλε ευμεγέθη στίγματα από μελάνι στο κάτω αριστερό μέρος αυτών, που έγιναν με την έκχυση μελάνης που χρησιμοποιείται κατά την εκλογική διαδικασία (ταμπόν) και κατά συνέπεια αυτά προκλήθηκαν τυχαία από τα μέλη της εφορευτικής επιτροπής κατά την καταμέτρηση των ψηφοδελτίων ή την συσκευασία τους, σε κάθε δε περίπτωση δεν συνιστούν διακριτικό γνώρισμα που παραβιάζει την μυστικότητα της ψηφοφορίας.

Η αιτιολογία αυτή της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως είναι νόμιμη και επαρκής, δεν παραβιάζει τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας, ενώ η περί των πραγμάτων κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου δεν ελέγχεται περαιτέρω παραδεκτώς κατ' αναιρέση. Εν όψει των προαναφερθέντων όλα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως είναι απορριπτέα.

13. Επειδή με την αντένσταση του ήδη αναιρεσίβλητου προβλήθηκε ότι κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 44 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006, θεωρήθηκαν ως έγκυρα δύο συγκεκριμένα ψηφοδέλτια του 31ου εκλογικού τμήματος του διαμερίσματος Νέας Κορώνης του συνδυασμού της ήδη αναιρεσείουσας, μολονότι έφεραν διακριτικά γνωρίσματα που παραβίαζαν την μυστικότητα της ψηφοφορίας, δεδομένου ότι σε αυτά είχαν σημειωθεί, εκτός από σταυρό με στυλογράφο κυανής αποχρώσεως σε ένα υποψήφιο, και από δύο σταυροί με μολύβι σε δύο άλλους υποψηφίους και ότι οι σταυροί με μολύβι δεν τέθηκαν τυχαίως. Σύμφωνα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, από τον έλεγχο των ψηφοδελτίων που διενήργησε το δικάσαν δικαστήριο προέκυψε ότι τα ψηφοδέλτια αυτά φέρουν από έναν σταυρό με στυλογράφο κυανής αποχρώσεως και από δύο άλλους σταυρούς που είχαν σημειωθεί με μολύβι. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε ότι τα ψηφοδέλτια αυτά είναι άκυρα και ότι μη νομίμως η οικεία εφορευτική επιτροπή τα θεώρησε ως έγκυρα, με την αιτιολογία ότι κατά την διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 44 του αναφερθέντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων η προτίμηση σε συγκεκριμένο υποψήφιο εκδηλώνεται στο ψηφοδέλτιο μόνον με στυλογράφο. Σύμφωνα όμως με τα ήδη εκτεθέντα η κρίση αυτή δεν είναι νόμιμη, διότι σταυροί που έχουν σημειωθεί με μολύβι δεν συνεπάγονται εκ μόνου του λόγου αυτού ακυρότητα του ψηφοδελτίου. Ως εκ τούτου ο προαναφερθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτός.

14. Επειδή όπως έχει κριθεί (ΣΤΕ 1965/2007 7μ.), οι διατάξεις των άρθρων 44 έως 46 του αναφερθέντος Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, οι οποίες είναι ερμηνευτέες εν όψει και της σχετικής αιτιολογικής εκθέσεως της επιτροπής του άρθρου 14

παράγραφος 2 του Ν. 3242/2004 (φ. 102) που διενήργησε την κατάρτιση του εν λόγω Κώδικα, δεν προέβλεψαν ότι συνεπάγεται άνευ ετέρου ακυρότητα της ψήφου η χρήση από τον εκλογέα ψηφοδέλτιου που έχει εκτυπωθεί για τοπικό διαμέρισμα του Δήμου διαφορετικό από το τοπικό διαμέρισμα του ίδιου Δήμου, στο οποίο ασκείται κατά νόμο το εκλογικό δικαίωμα. Συνεπώς, με την κύρωση του νέου αυτού Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων ο νομοθέτης θέλησε να είναι έγκυρο για την εκλογή δημάρχου και μελών του δημοτικού συμβουλίου το εν λόγω ψηφοδέλτιο, με την προϋπόθεση ότι δεν συντρέχει περίπτωση ακυρότητάς του από τις προβλεπόμενες στις διατάξεις των άρθρων 44 έως 46 του ίδιου Κώδικα και ότι δεν προκύπτει, κατά την ουσιαστική κρίση του διοικητικού πρωτοδικείου που εκφέρεται κατ' εκτίμηση συγκεκριμένων ισχυρισμών ενισταμένου ή αντενισταμένου, ότι η χρήση του ψηφοδέλτιου έγινε από εκλογέα ευρισκόμενο σε συνεννόηση με άλλο ή άλλα πρόσωπα και έχοντα την πρόθεση να γνωστοποιήσει, με αυτό τον τρόπο, το περιεχόμενο της ψήφου του στα πρόσωπα αυτά κατά παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας. Περαιτέρω διατήρησε ο νεότερος νομοθέτης, με τις προεκτεθείσες προϋποθέσεις εγκυρότητας, τυπικώς σε ισχύ την σχετική διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 5 του Ν. 2539/1997 (φ. 244) που ορίζει ότι: « ... το ψηφοδέλτιο αυτό δεν λαμβάνεται υπόψη για την εκλογή των μελών του τοπικού συμβουλίου, είναι όμως έγκυρο για το συνδυασμό του υποψηφίου δημάρχου», η οποία είχε θεσπισθεί από τον προϊσχύσαντα οικείο Κώδικα (Π.Δ. 410/1985) και με ανάλογες προϋποθέσεις εγκυρότητας (βλ. ΣΤΕ 4209/2000), δεδομένου ότι με το άρθρο δεύτερο του Ν. 3463/2006 δεν καταργήθηκε γενικώς κάθε προγενέστερη διάταξη που αναφέρεται σε θέμα ρυθμιζόμενο από τον κυρωθέντα με τον νόμο αυτό Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, αλλά ειδικώς το Π.Δ. 410/1995 και κάθε διάταξη «αντίθετου περιεχομένου».

Στην παρούσα υπόθεση με την αντένσταση του ήδη αναιρεσίβλητου προβλήθηκε ότι παρανόμως ακυρώθηκε από την οικεία εφορευτική επιτροπή το 83 ψηφοδέλτιο του 30ου εκλογικού τμήματος του συνδυασμού του, με την αιτιολογία ότι το εν λόγω ψηφοδέλτιο αφορούσε άλλο τοπικό συμβούλιο από εκείνο του αναφερθέντος εκλογικού τμήματος και ότι σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 5 παράγραφος 9 του Ν. 2539/1997, που εξακολουθεί να ισχύει, σε περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιείται ψηφοδέλτιο άλλου δημοτικού (τοπικού) διαμερίσματος, το ψηφοδέλτιο αυτό δεν λαμβάνεται υπ' όψιν για την εκλογή των μελών του τοπικού συμβουλίου, είναι όμως έγκυρο για τον συνδυασμό του υποψηφίου δημάρχου.

Σύμφωνα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, από τον έλεγχο του επίμαχου ψηφοδέλτιου από το δικάσαν δικαστήριο προέκυψε ότι πράγματι αυτό είχε εκτυπωθεί για το δημοτικό διαμέρισμα του ..... , αλλά χρησιμοποιήθηκε από εκλογέα του δημοτικού διαμερίσματος ..... , για το οποίο ο συνδυασμός είχε εκτυπώσει άλλο ψηφοδέλτιο, που περιλάμβανε διαφορετικά υποψήφια μέλη τοπικού συμβουλίου. Με τα δεδομένα αυτά, το δικάσαν Διοικητικό Πρωτοδικείο, εφαρμόζοντας την διάταξη του άρθρου 5 παράγραφος 9 του Ν. 2539/1997 που θεώρησε ότι εξακολουθεί να ισχύει μετά τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με τον Ν. 3463/2006, έκρινε ότι δεν απεκαλύπτετο με το ψηφοδέλτιο αυτό η ταυτότητα του εκλογέα και ως εκ τούτου δεν παρεβιάζετο η μυστικότητα της ψηφοφορίας και ότι το ψηφοδέλτιο αυτό ήταν έγκυρο και έπρεπε να προσμετρηθεί υπέρ του συνδυασμού του ήδη αναιρεσίβλητου και των υποψηφίων δημοτικών συμβούλων για τους οποίους είχε τεθεί σταυρός προτιμήσεως, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν ο σταυρός για υποψήφιο μέλος του τοπικού συμβουλίου, δεδομένου ότι δεν προεβάλλετο άλλος λόγος ακυρότητας του ψηφοδέλτιου αυτού.

Με την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως προβάλλεται ότι η πιο πάνω κρίση του Διοικητικού Πρωτοδικείου είναι εσφαλμένη, διότι η μεταβατικού χαρακτήρα διάταξη του άρθρου 5 παράγραφος 9 του Ν. 2539/1997, δεν εξακολουθεί να ισχύει μετά τον Ν. 3463/2006 και το άρθρο δεύτερο του τελευταίου νόμου, και συνεπώς το ψηφοδέλτιο αυτό νομίμως κρίθηκε άκυρο από την εφορευτική επιτροπή, αφού αφορούσε διαφορετικό τοπικό συμβούλιο. Σύμφωνα όμως με τα προεκτεθέντα ορθώς κρίθηκε από την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση ότι το προαναφερθέν ψηφοδέλτιο είναι έγκυρο, εν όψει της διατάξεως της παραγράφου 9 του άρθρου 5 του Ν. 2539/1997, δεδομένου ότι δεν συνέτρεχε άλλος λόγος ακυρότητάς του που προβλέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 44-46 του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Κατά συνέπεια πρέπει να απορριφθούν τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως.

15. Επειδή η ήδη αναιρεσείουσα με την ένστασή της προέβαλε ότι ο δικαστικός αντιπρόσωπος που είχε ορισθεί στο 26ο εκλογικό τμήμα του διαμερίσματος ..... , ψήφισε στο εν λόγω εκλογικό τμήμα κατά παράβαση της διατάξεως της παραγράφου 8 του άρθρου 32 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, αφού αυτός δεν ήταν εγγεγραμμένος στους οικείους εκλογικούς καταλόγους. Το δικάσαν Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο ισχυρισμός αυτός, αν και ήταν νόμω βάσιμος, έπρεπε να απορριφθεί ως αλυσιτελής, αφού εν όψει της διαφοράς μεταξύ των δύο υποψηφίων συνδυασμών η ψήφος του εν λόγω δικαστικού αντιπροσώπου δεν ασκεί επιρροή στην διαμόρφωση του αποτελέσματος της ψηφοφορίας. Με την κρινομένη αίτηση προβάλλεται ότι ο προβληθείς λόγος της ενστάσεως ήταν βάσιμος και ότι έπρεπε να εξετασθεί από το δικάσαν δικαστήριο. Εν όψει όμως των λόγων αναιρέσεως που έχουν ήδη γίνει δεκτοί, παρέλκει επί του παρόντος η εξέταση του τελευταίου αυτού λόγου αναιρέσεως δεδομένου ότι το λυσιτελές ή μη της εξετάσεώς του θα κριθεί από το Διοικητικό Πρωτοδικείο μετά την διατύπωση της οριστικής του κρίσεως επί των αναιρουμένων τμημάτων της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

16. Επειδή κατόπιν των προηγούμενων πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως, να αναιρεθεί εν μέρει η 239/2006 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Καλαμάτας δηλαδή ως προς τις κρίσεις της για τις οποίες γίνονται δεκτοί σύμφωνα με τα προεκτεθέντα οι προβληθέντες από αυτήν λόγοι αναιρέσεως, η δε υπόθεση, η οποία χρειάζεται διευκρίνιση κατά το πραγματικό, πρέπει να παραπεμφθεί στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Καλαμάτας κατά τα αναιρούμενα τμήματα αυτής προκειμένου το εν λόγω Διοικητικό Πρωτοδικείο να προβεί σε νέα νόμιμη κρίση.

Διά ταύτα

Δέχεται εν μέρει την κρινομένη αίτηση αναιρέσεως.

Αναιρεί, εν μέρει, την 239/2006 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Καλαμάτας, κατά το σκεπτικό.

Παραπέμπει την υπόθεση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Καλαμάτας κατά τα αναιρούμενα τμήματα για νέα νόμιμη κρίση, κατά το σκεπτικό.

Διατάσσει την απόδοση του κατατεθέντος παραβόλου και

Συμψηφίζει την δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα την 21η Νοεμβρίου 2007 και την 22α Ιανουαρίου 2008

Ο Προεδρεύων Σύμβουλος

Η Γραμματέας του Γ` Τμήματος

Ν. Σακελλαρίου

Δ. Μουζάκη

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 8ης Μαΐου 2008.

Ο Προεδρεύων Αντιπρόεδρος
Σωτ. Ρίζος

Η Γραμματέας του Γ` Τμήματος
Α. Τριάδη